

Sin: The Relationship Between Language and Ideology in the Discourse of Electronic Books Produced by Wat Phra Dhammakaya

บาป: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมหนังสือ

อิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

Suntaree Chotidilok

สุนทรีย์ โชติติก

Faculty of Arts, Silpakorn University, Thailand

Corresponding author

e-mail: chotidilok_s2@su.ac.th

Received 04-02-2025

Revised 31-03-2025

Accepted 03-04-2025

Doi: 10.69598/artssu.2025.4489.

How to Cite:

Chotidilok, S. (2025). Sin: The Relationship Between Language and Ideology in the Discourse of Electronic Books Produced by Wat Phra Dhammakaya. *Journal of Arts and Thai Studies*, 47(2), E4489 (1-21).

Keywords: sin, Wat Phra Dhammakaya, ideology, discourse, critical discourse analysis

คำสำคัญ: บาป, วัดพระธรรมกาย, อุดมการณ์, วาทกรรม, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

Abstract

Background and Objectives: Beliefs about "sin" that are prevalent in Thai society are closely linked to Buddhist thoughts and a collectivist social structure. The analysis of linguistic strategies can reveal the influence of language in shaping individuals' behavior within Thai society. This study aims to investigate linguistic strategies and analyze the discursive, social, and cultural practices within the conceptual framework of "committing sin" in the discourse of electronic books produced by Wat Phra Dhammakaya.

Methods: This research article employs Fairclough's critical discourse analysis framework (1995) and Kress & van Leeuwen's visual analysis approach (2006). The data were collected from the e-books produced by Wat Phra Dhammakaya, which have been disseminated via the website www.kalyanamitra.org since 2002.

Results: The findings identify four main linguistic strategies: 1) lexical choice, 2) metaphor and implication, 3) reasoning, and 4) discourse. Discursively, the manuscript production process is led by monks and distributed through the Dhammakaya Foundation. In terms of social and cultural practices, the study reveals that Thai notions of "sin" are influenced by three key concepts: 1) the understanding of "merit-sin" and "virtue and retribution" in Thai society, 2) the understanding of "suffering-happiness," in Thai society, and 3) the understanding of "karma" in Thai society. Furthermore, the study identifies two outcomes of the ideology of "sin": 1) sin as a mechanism for restoring justice, and 2) the construction of the concept of the realms of hell in Thai society.

Application of this study: The research findings indicate that the reproduction of traditional discourses is facilitated by communication processes in which "insiders" easily accept the authority of the discourse. The "sin" discourse which spreads in Thai society is deeply intertwined with Thai-like Buddhist thoughts and the collectivist nature of social structures.

Conclusions: The study of discourse in the electronic books produced by Wat Phra Dhammakaya provides insight into the role of language in constructing meaning and reproducing ideological frameworks. It also enhances the understanding of the role of "partial textual reproduction through adaptation for presenting in modern media" as a mechanism of socialization and its function of providing spiritual grounding and moral guidance as well as giving hope and encouragement to a group of people in society.

บทคัดย่อ

ที่มาและวัตถุประสงค์: ความเชื่อเกี่ยวกับ "บาป" ที่แพร่กระจายในสังคมไทยเกี่ยวข้องกับความคิดทางพุทธศาสนาและสภาวะสังคมแบบรวมกลุ่ม การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาสามารถสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของภาษาต่อการกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมไทย งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษา และเพื่อวิเคราะห์ปฏิบัติทางวาทกรรมและวิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่เสนอชุดความคิดเกี่ยวกับ "การทำบาป" ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

วิธีการศึกษา: บทความวิจัยนี้ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough (1995) และแนวทางการวิเคราะห์ภาพของ Kress & van Leeuwen (2006) เก็บข้อมูลจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายตั้งแต่ พ.ศ. 2545 และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ www.kalyanamitra.org จนถึงปัจจุบัน

ผลการศึกษา: พบกลวิธีทางภาษา 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลวิธีเลือกใช้ศัพท์ 2) กลวิธีใช้ความเปรียบและการแนะนำ 3) กลวิธีแสดงเหตุผล และ 4) กลวิธีทางปริศนา ในด้านวิธีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่า กระบวนการผลิตตัวบทเป็นกระบวนการที่เริ่มโดยพระสงฆ์ และมีการแพร่กระจายตัวบทในทางมูลนิธิพระธรรมกาย ส่วนวิธีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมพบว่า ความคิดในสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่ออุดมการณ์ "บาป" ได้แก่ 1) ความเข้าใจเกี่ยวกับ "บาป-บุญ คุณ-โทษ" ในสังคมไทย 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับ "ทุกข์-สุข" ในสังคมไทย และ 3) ความเข้าใจเกี่ยวกับ "กรรม"

ในสังคมไทย นอกจากนี้ ผลที่เกิดจากอุดมการณ์ “บาป” ได้แก่ 1) “บาป” คือ กระบวนการคืนความยุติธรรม และ 2) การประกอบสร้างมโนทัศน์อบายภูมิในสังคมไทย

การประยุกต์ใช้: ผลการวิจัยสามารถชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์การผลิตซ้ำวาทกรรมในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเป็นผลของกระบวนการสื่อสารที่ “คนใน” ยอมรับอำนาจของวาทกรรมได้ง่าย ตลอดจนวาทกรรม “บาป” ที่แพร่กระจายในสังคมไทยเกี่ยวข้องกับความคิดทางพุทธศาสนาแบบไทยและสภาวะสังคมแบบรวมกลุ่ม

บทสรุป: การศึกษาวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายทำให้เข้าใจบทบาทของภาษาในการประกอบสร้างความหมายและผลิตซ้ำชุดความคิด และช่วยให้เข้าใจบทบาทของ “การผลิตซ้ำด้วยบทเดิมบางส่วนผ่านกระบวนการดัดแปลงเพื่อนำเสนอในสื่อสมัยใหม่” ในฐานะที่เป็นกลไกหนึ่งในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม อีกทั้งทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ชี้นำคุณธรรม ตลอดจนให้ความหวังและกำลังใจคนกลุ่มหนึ่งในสังคมได้ด้วย

บทนำ (Introduction)

ความเชื่อเป็นปรากฏการณ์ปกติของมนุษย์ในทุกสังคม ความเชื่อที่มีผู้ยึดถือจำนวนมาก มีศาสนาและกระบวนการสืบทอด จะได้รับการยอมรับว่าเป็นศาสนา พุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักศาสนาหนึ่งในสังคมไทย เนื่องด้วยมีผู้นับถือศรัทธาจำนวนมาก คำสอนหลักคำสอนหนึ่งตามแนวทางพุทธศาสนา คือ การมี “hiri” และ “โอตฺตปฺปะ” หมายถึง การละอายชั่ว กลัวบาป และคำว่า “บาป” นี้เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของการควบคุมจริยธรรมทางสังคมมาอย่างยาวนาน เห็นได้จากงานวิจัยหลายเรื่องชี้ให้เห็นว่า ไตรภูมิพระร่วงหรือเตภูมิกถาเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาที่แต่งขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีการพรรณนาเกี่ยวกับความทุกข์ทรมานในขุมนรกต่าง ๆ เพื่อให้ไพร่ฟ้าเกิดความยำเกรงจนไม่กล้าทำความชั่วอันหมายถึงการสร้างความเดือดร้อนทางสังคม ส่งผลให้วรรณกรรมมีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้

ในปัจจุบันสังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ตัวบทที่เกี่ยวกับพุทธศาสนามีความหลากหลายมากขึ้นตามไปด้วย อาจกล่าวได้ว่าวัดพระธรรมกายเป็นองค์กรพุทธศาสนาที่มีการนำสื่อใหม่มาใช้ในการเผยแผ่พุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนกระทั่งได้รับรางวัลมาตรฐานการผลิตสื่อ Telly Awards ครั้งที่ 28 ใน พ.ศ. 2550 และรางวัล “สถานีวิทยุโทรทัศน์ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาดีเด่น” เมื่อ พ.ศ. 2551 จากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ซึ่งยังไม่มีวัดอื่นในประเทศไทยสามารถผลิตสื่อเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาได้มากเท่ากับวัดพระธรรมกาย

นอกจากประเด็นเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางการสร้างสื่อใหม่ที่น่าสนใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดพระธรรมกายแล้ว หากพิจารณาในประเด็นการสอนคุณธรรมพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องบุญและเรื่องบาปของวัดพระธรรมกายพบว่า มีงานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นว่าวัดพระธรรมกายมีการสร้างแนวคิดเรื่อง “บุญ” ให้มีปริมาณ มีมูลค่า และจับต้องได้ แต่ยังไม่มีการวิจัยศึกษาแนวคิดเรื่อง “บาป” ที่ปรากฏในสื่อที่ใช้สำหรับเผยแผ่พุทธศาสนามาก่อน

เมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภาษาที่ปรากฏในสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย พบกลวิธีการใช้ภาษาที่สะท้อนเนื้อหาเกี่ยวกับ “บาป” อย่างน่าสนใจ และมีนัยสัมพันธ์กับสังคมจนอาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาเหล่านี้มีลักษณะเป็นวาทกรรมสอนศีลธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชน เช่น

*พอพลบค่ำด้วยกรรมที่ไม่เชื่อเรื่องบุญบาปและตาพระ ทำให้อยู่ในวิมานไม่ได้ต้อง
ตะเกียกตะกายออกมา พอพ้นวิมานก็กลายเป็นเปรตตัวสูงใหญ่ สะพรั่งไปด้วยเส้นเอ็นและ
หมูหนอน เหม็นเน่าเฟอะจืดเต็น คือ ตรงปากจะเน่า หนอนกัดกินยัวเยี้ยเพราะว่าตาพระ ตอนนี
ร้องว่าเชื่อแล้วๆ แต่เชื่อในระดับภูมิปัญญาของเวมานิกเปรต เวมานิกเปรตมีอายุยืนตั้งแต่
100 ปีถึงล้านปี*

(Dhammakaya Foundation, 2003 : 1)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นความเป็นเหตุ-ผล กล่าวคือ ผู้ที่ไม่เชื่อในบุญบาป ซึ่งตัวอย่างเน้นไปในด้านบาป เมื่อไม่เชื่อส่งผลให้มีพฤติกรรมบริโภคพระสงฆ์ ทำให้ผลที่เกิดขึ้นหลังความตายต้องไปเกิดเป็นเปรตได้รับความทรมานตัวบทดังกล่าวนี้มีนัยของการใช้ความกลัวในผลของบาปเพื่อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ ไม่กล่าวร้ายต่อพระสงฆ์ เพราะ

จะถือว่าเป็นบาปหนักต้องได้รับทุกขเวทนาหลังความตายยาวนาน หากพิจารณาในด้านบริบทสถานการณ์ทางสังคมจะเห็นได้ว่าตัวบทผลิตขึ้นและเผยแพร่ซ้ำหลายช่องทางในช่วงที่มีการวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของอดีตเจ้าอาวาส (หลวงพ่อธัมมชโย) ในคดีเกี่ยวกับเงินบริจาคของวัด จึงอาจพิจารณาได้ในอีกแง่มุมหนึ่งว่าการผลิตตัวบทในลักษณะดังกล่าวนี้มีนัยทางการควบคุมการวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคมด้วย

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทฤษฎีทางภาษาที่นำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย และวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่เสนออุดมการณ์ดังกล่าว

งานวิจัยเกี่ยวกับวัดพระธรรมกายมีผู้สนใจศึกษาหลากหลาย แต่จากการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับวัดพระธรรมกายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในทางสังคมศาสตร์ พุทธศาสนาและมานุษยวิทยา โดยงานวิจัยทางภาษาศาสตร์มีเพียง 2 เรื่อง ได้แก่ งานวิจัยของกาญจนา เจริญเกียรติบวร เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับมุมมองในข่าววัดพระธรรมกายที่เสนอในหนังสือพิมพ์ไทย” (Jaroenkiatboworn, 2000) งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาจากมุมมองของสื่อมวลชนที่มีต่อวัดพระธรรมกายผ่านการนำเสนอข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวันเท่านั้น และงานวิจัยเรื่อง “บุญ” ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายของสุนทรี โชติดีลล (Chotidilok, 2017) ที่ใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มาวิเคราะห์อุดมการณ์เกี่ยวกับ “บุญ” ที่ปรากฏผ่านสื่อของวัดพระธรรมกาย

ส่วนจากการสำรวจเอกสาร ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ “บาป” ตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ พบเพียงงานวิจัยเรื่อง โลกทัศน์เกี่ยวกับ “กรรม” ในสังคมไทยที่สะท้อนจากชื่อหนังสือธรรมะของอำนาจ ปักสาสุข (Pakasook, 2021) วิเคราะห์ความหมายของคำว่ากรรมที่ชี้ให้เห็นว่า “กรรม” เป็นผลจากการกระทำ ซึ่งจะมีความหมายในเชิงดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่ม้งานวิจัยใดที่วิเคราะห์สื่อที่วัดพระธรรมกายเป็นผู้ผลิตขึ้นเองในประเด็นเกี่ยวกับ “บาป”

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ที่ถ่ายทอดผ่านกลวิธีทางภาษาในสื่อประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย ด้วยเห็นว่าสื่อเหล่านี้เป็นที่ยอมรับและอาจชี้นำความคิดกลุ่มผู้ศรัทธาวัดพระธรรมกาย ซึ่งส่งผลต่อการนำเสนออุดมการณ์เกี่ยวกับ “บาป” ตามแนวทางของวัดพระธรรมกายออกสู่สังคมอย่างกว้างขวาง ดังนั้นความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ที่ถ่ายทอดผ่านสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้จึงสามารถกระจายไปสู่กลุ่มผู้ศรัทธาลดจนกลุ่มสาธารณะชนทั่วไปได้เป็นจำนวนมาก

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) โดยใช้ “กรอบมิติทั้งสามสำหรับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์” (The three dimensional concept for critical discourse analysis) ตามแนวทางของ Fairclough (1995) เนื่องจากเป็นกรอบการศึกษาที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษาในตัวบทกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวบท และใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมแบบพหุวิธี (Multimodal Discourse Analysis) ตามแนวทางของ Kress & van Leeuwen, 2006 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสืบค้นสื่อที่วัดพระธรรมกายผลิตเพื่อเผยแพร่ทางสื่อใหม่ (New Media) แล้วนำมาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมของสื่อประเภทหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

วัตถุประสงค์การศึกษา (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาทฤษฎีทางภาษาที่นำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย
2. เพื่อวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับ “บาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

ขอบเขตการศึกษา (Scope of Study)

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาตามกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ เพื่ออธิบายชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ซึ่งปรากฏในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย ผู้วิจัยจำแนกวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง คือ เลือกวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ “บาป” ในช่วง พ.ศ. 2545-2565 เป็นข้อมูลในงานวิจัย

สาเหตุที่เลือกวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายในช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเพื่อทำการวิจัยพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาวัดพระธรรมกายมีรูปแบบการเผยแพร่สื่ออย่างหลากหลายทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น วารสาร นิตยสาร หนังสือ แผ่นพับ ตลอดจนมีช่องทางที่หลากหลาย เข้าถึงได้สะดวก และสอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน เช่น บอกรับเป็นสมาชิก การดาวน์โหลด (download) ผ่านเว็บไซต์วัดพระธรรมกาย ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกสิ่งพิมพ์รวมเล่มที่จัดรูปแบบให้เป็นหนังสือและมีการเผยแพร่แบบอิเล็กทรอนิกส์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยนี้ มีดังต่อไปนี้

1) การเก็บข้อมูลตัวบท ได้แก่ วาทกรรมของวัดพระธรรมกายที่ปรากฏในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูล 2 ประการ

1.1 ต้องมีการเผยแพร่ผ่านพื้นที่สื่อใหม่ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-BOOK)

1.2 ต้องมีเนื้อหาเกี่ยวกับวัดพระธรรมกาย และมีเนื้อหาเกี่ยวกับ “บาป” ปรากฏ

2) การเก็บข้อมูลบริบท ผู้วิจัยเก็บข้อมูลบริบทจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีการเผยแพร่อย่างเป็นสาธารณะผ่านช่องทางเว็บไซต์ของวัดพระธรรมกาย

เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์การคัดเลือก จากการสำรวจสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ของวัดพระธรรมกาย พบว่ามีหลากหลายประเภท สามารถแพร่กระจายสู่สังคมได้อย่างกว้างขวาง ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ “บาป” จาก Case Study รวมเรื่องตายแล้วไปไหน ภาคทุติ หนังสือเรื่องเปรตผู้ทรمانจากผลของบาป หนังสือเรื่องรู้ทันวิบากกรรม หนังสือเรื่องวิบากกรรมวิบากกาม และหนังสือเรื่องศึกชิงอบายจำแนกเป็น 17 หมวดเรื่อง ดังนี้

1) มนุษย์โลก	สุคติถึงทุคติ	2) มนุษย์โลก	ทุคติ
3) เปตโลก		4) ยมโลกของสัญญาชิวมหารก	(ขุม 1)
5) สัญญาชิวมหารก	(ขุม 1)	6) ยมโลกของกาฬสุตมหารก	(ขุม 2)
7) กาฬสุตมหารก	(ขุม 2)	8) ยมโลกของสังฆามหารก	(ขุม 3)
9) สังฆามหารก	(ขุม 3)	10) ยมโลกของโรรัมหารก	(ขุม 4)
11) โรรัมหารก	(ขุม 4)	12) ยมโลกของมหาโรรัมหารก	(ขุม 5)
13) มหาโรรัมหารก	(ขุม 5)	14) ยมโลกของตาปนมหารก	(ขุม 6)
15) ตาปนมหารก	(ขุม 6)	16) ยมโลกของอเวจิมหารก	(ขุม 8)
17) อเวจิมหารก	(ขุม 8)		

กรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

ในงานวิจัยนี้ใช้แนวคิดและกรอบการวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough (1995) และแนวคิดการวิเคราะห์ทฤษฎีแบบพหุวิธีตามแนวทางของ Kress & van Leeuwen (2006) นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความคิดเกี่ยวกับ “การทำาป” ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของวัดพระธรรมกาย ดังนี้

ทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ได้พัฒนามาอย่างยาวนาน และแตกแขนงต่อยอดสู่แนวทางการศึกษาที่หลากหลาย ทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นทฤษฎีที่มีนักภาษาศาสตร์จากหลายสำนักให้ความสนใจ และด้วยเหตุที่ทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ไม่ได้มีการกำหนดกรอบในการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีหรือข้อมูลไว้แบบตายตัว Fairclough (1995) จึงเสนอแนวทางการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีอย่างละเอียดและเป็นระบบ โดยเสนอแนวทางการวิเคราะห์ 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ภาษาและการวิเคราะห์บริบท ในส่วนการวิเคราะห์ภาษานั้น มุ่งพิจารณาการเชื่อมโยงระหว่างประโยคและโครงสร้างการจัดเรียงองค์ประกอบของตัวบท โดยสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ จะต้องพิจารณาว่าเพราะเหตุใดผู้ผลิตตัวบทจึงเลือกรูปภาษานั้นแล้วนำเสนอด้วยกลวิธีทางภาษาใดผ่านโครงสร้างตัวบทอย่างไร ซึ่งล้วนมีความสัมพันธ์กับการสื่ออุดมการณ์หรือชุดความคิด ในส่วนการวิเคราะห์บริบทจะสามารถแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมได้

Fairclough (1995) ได้เสนอกรอบ 3 มิติ เพื่อวิเคราะห์ทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์ภาษาและบริบท ได้แก่ การวิเคราะห์ ตัวบท (text) วิถีปฏิบัติทางทฤษฎี (discourse practice) และวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (sociocultural practice)

ในอีกทางหนึ่ง Kress & van Leeuwen (2006) เขียนหนังสือเรื่อง "Reading Images: The Grammar of Visual Design" โดยมีการนำเสนอแนวคิด MCDA (Multimodal Critical Discourse Analysis) ที่นำเสนอว่าภาพมีลักษณะเช่นเดียวกับข้อความ กล่าวคือทั้งภาพและข้อความล้วนเป็นการประกอบขึ้นจากสัญญาณทางภาษาและทำหน้าที่สื่อความหมาย ทั้งนี้หากจะวิเคราะห์ภาพที่มีผลต่อผู้รับสารต้องพิจารณาความหมาย 3 ส่วน ได้แก่ 1) Textual meaning and Compositional meaning หมายถึง ความหมายที่เกิดขึ้นจากการจัดโครงสร้างข้อความ และความหมายที่เกิดจากการจัดองค์ประกอบภาพและข้อความเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน 2) Interpersonal meaning and Interactive meaning หมายถึง ความหมายที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร และความหมายที่เกิดจากการโต้ตอบหรือปฏิสัมพันธ์ในเชิงกระบวนการสื่อสาร 3) Ideational meaning and Representative meaning หมายถึง ความหมายที่เกิดจากความรับรู้ ความคิด และการตัดสินใจของผู้รับสาร และความหมายที่เกิดจากการแสดงความคิดผ่านองค์ประกอบทางภาษาและสัญลักษณ์

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์กรอบแนวทางการวิเคราะห์ทฤษฎีของ Fairclough (1995 : 59) กับแนวทางการวิเคราะห์ภาพของ Kress & van Leeuwen (2006) นำมาวิเคราะห์ร่วมกันแสดงได้ด้วยแผนภาพ ดังนี้

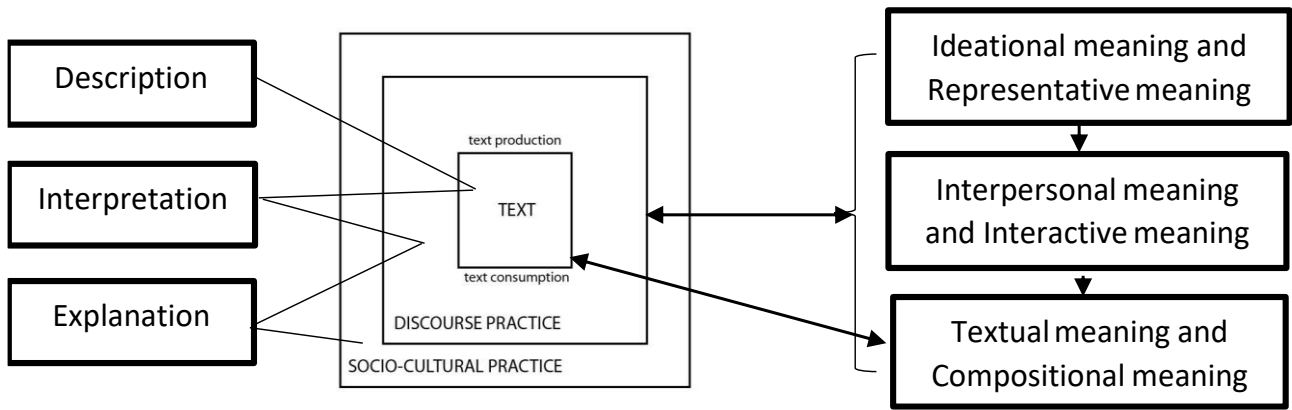

Figure 1 An Applied Framework Integrating Fairclough's Approach to Discourse Analysis With Kress and Van Leeuwen's

(Source: Fairclough, 1995; Kress & van Leeuwen, 2006)

วิธีการวิเคราะห์ทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในงานวิจัยนี้ การวิเคราะห์ภาษาในต้นฉบับซึ่งเป็นการวิเคราะห์ระดับตัวบทเข้ากับมุมมองด้านสังคมเชื่อมโยงกับวิเคราะห์รูปภาพที่มีความสัมพันธ์กับบริบท เพื่อสนับสนุนการอธิบายบริบทของวาทกรรมซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมพุทธศาสนาของไทย เพื่อเผยให้เห็นชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ที่ปรากฏในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย และชี้ให้เห็นกระบวนการที่วาทกรรมผลิตซ้ำและเผยแพร่ในสังคมผ่านบริบทวัฒนธรรมพุทธศาสนาได้อย่างน่าเชื่อถือด้วย

วิธีการศึกษา (Research Methods)

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ตัวบท (Text) ในงานวิจัยนี้ ตัวบท คือ ข้อมูลภาษาเขียนที่ปรากฏในวาทกรรมสี่หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายซึ่งผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา
- 2) วิเคราะห์ความหมายของภาษาและภาพ และวิเคราะห์ความหมายปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร และความหมายทางความคิดเกี่ยวกับ “บาป”
- 3) วิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) คือ กระบวนการที่ก่อให้เกิดตัวบท วัตถุประสงค์ของผู้ผลิต ความเป็นมาของผู้ผลิต การกระจายตัวบท และกระบวนการตีความตัวบทของผู้บริโภค
- 4) วิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Practice) คือ การกำกับทางสังคมที่มีผลต่อกระบวนการผลิตและการตีความวาทกรรมตลอดจนผลของวาทกรรมที่มีต่อสังคม
- 5) เรียบเรียงผลการวิจัยด้วยรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์
- 6) สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการศึกษา (Research Results)

1. กลวิธีทางภาษาที่สัมพันธ์กับชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

จากการวิเคราะห์ตัวบทสามารถจัดกลุ่มกลวิธีทางภาษาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลวิธีการเลือกใช้ศัพท์ 2) กลวิธีการใช้ความเปรียบและการเน้นความ 3) กลวิธีการแสดงเหตุผล และ 4) กลวิธีทางปริเฉท ดัง Table 1

Table 1. Linguistic strategies associated with conceptualizations of "committing sin" in the discourse of electronic books produced by Wat Phra Dhammakaya

กลวิธีการใช้ภาษา (The Linguistic Strategies)	
กลวิธีการเลือกใช้ศัพท์ (Lexical choice)	1. คำศัพท์เกี่ยวกับการกระทำที่เป็นบาป (Terminology related to sinful actions) 2. คำศัพท์เกี่ยวกับผี (Terminology related to ghosts) 3. คำศัพท์เกี่ยวกับเปรต (Terminology related to pretas) (hungry ghosts) 4. คำศัพท์เกี่ยวกับอสูรกาย (Terminology related to demons) 5. คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ (Terminology related to animals) 6. คำศัพท์เกี่ยวกับนรก (Terminology related to hell) 7. คำศัพท์เกี่ยวกับการกระทำในอดีต (Terminology related to past actions) 8. การสร้างคำศัพท์ (Word formation)

Table 1. Linguistic strategies associated with conceptualizations of "committing sin" in the discourse of electronic books produced by Wat Phra Dhammakaya (cont.)

กลวิธีการใช้ภาษา (The Linguistic Strategies)	
กลวิธีที่ใช้ความเปรียบและการนัยความ (Metaphor and Implication)	1. การใช้อุปมาอุปไมย (Metaphor) 2. การใช้คำถาม (Question) 3. การใช้คำแสดงทัศนภาวะ (Modality verbs) 4. การใช้มูลบท (Presupposition) 5. การใช้เสียงที่หลากหลาย (Vocal variety)
กลวิธีการแสดงเหตุผล (Reasoning)	1. การใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล (The use of cause-and-effect sentences) 2. การใช้ประโยคแบบแสดงเงื่อนไข (The use of conditional sentences)
กลวิธีทางปริจเฉท (Discourse)	1. การวางโครงเรื่องแบบปฏิกวน-วิสันนา (The structuring of discourse in a question-and-answer format) 2. การอธิบายอิงประวัติศาสตร์ (Exegetical interpretation based on historical context) 3. การอธิบายเกี่ยวกับปรโลก (Exegetical interpretation of the afterlife)

1.1 การเลือกใช้คำศัพท์ (lexical choice)

การเลือกใช้คำศัพท์เป็นกลวิธีทางภาษาที่สื่อความได้ชัดเจน จากการวิเคราะห์จำแนกการเลือกใช้คำศัพท์ที่แสดงถึงสิ่งที่เป็น "บาป" และผลของ "บาป" ที่เกิดขึ้นหลังการตายจากความเป็นมนุษย์ แบ่งย่อยได้เป็น 8 กลุ่ม ได้แก่ 1) คำศัพท์เกี่ยวกับการกระทำที่เป็นบาป 2) คำศัพท์เกี่ยวกับผี 3) คำศัพท์เกี่ยวกับเปรต 4) คำศัพท์เกี่ยวกับอสุรกาย 5) คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์ 6) คำศัพท์เกี่ยวกับนรก 7) คำศัพท์เกี่ยวกับการกระทำในอดีต และ 8) การสร้างคำศัพท์ ดังนี้

1) คำศัพท์เกี่ยวกับการกระทำที่เป็นบาป

เมื่อตอนหนุ่มๆ คุณพ่อเจ้าชู้มาก ทั้งดื่มเหล้า สูบบุหรี่จัด และผิดศีลหลายข้อ เพิ่งมาเลิกดื่ม เลิกสูบ เมื่อประมาณ 10 ปี

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 74)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า "เจ้าชู้" "ดื่มเหล้า" "สูบบุหรี่" "ผิดศีล" แสดงถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และจัดเป็น "บาป" ซึ่งจะเห็นได้ว่าอยู่ในขอบข่ายของศีล 5 ซึ่งถือว่าเป็นคุณธรรมที่เป็นปกติวิสัยตามหลักพุทธศาสนา

2) คำศัพท์เกี่ยวกับผี

เมื่อตายแล้วกลายเป็นภูต ซึ่งดีกว่าผี คือมีฤทธิ์บ้าง ก็คอยรังควานหลอกหลอนทั้งหลับและตื่น

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 18)

จากตัวอย่างมีการใช้คำศัพท์อธิบายผลของบาปที่แสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ของ "ภูต" และ "ผี" ที่ต้อง "รังควานหลอกหลอน" มนุษย์ เห็นได้อีกตัวอย่างหนึ่ง ดังนี้

เมื่อตายแล้ว ใต้กลายเป็นผีอยู่ในแม่น้ำโขง โดยมีลักษณะคล้ายๆ กับตอนมีชีวิตแต่โหดมาก

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 21)

จากตัวอย่างมีการใช้คำศัพท์เพื่ออธิบายผลของบาปที่แสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ของ “ผี” คือ “โทรม” และมีการระบุแหล่งที่อยู่ คือ แม่น้ำโขง

3) คำศัพท์เกี่ยวกับเปรต

ตายแล้วเกิดเป็นกายละเอียดที่มีลักษณะ กึ่งผีกึ่งเปรต คือมีรูปร่างเหมือน คนผอมๆ ดำคล้ำ ผิวกายนำเหม็น ไม่มีอะไรกิน มีความหิวผอมโซ ทุกข์ทรมาน มาก

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 30)

จากตัวอย่างมีการใช้คำอธิบายลักษณะของเปรตว่า “กึ่งผีกึ่งเปรต” สะท้อนให้เห็นว่าตามมุมมองของผู้ผลิตวาทกรรมผีและเปรตมีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยมีสภาพที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ “ผอม” “ดำ” “คล้ำ” “เน่า” “เหม็น” “หิว” “ทุกข์” และ “ทรมาน” เห็นได้ดังอีกตัวอย่างหนึ่งต่อไปนี้

ตายแล้วก็ไปเป็นเปรต อยู่ในเปตโลก ระหว่างเขตรีกูฏ มีรูปร่างผอมแห้ง มีไฟลุกท่วมตัว

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 55)

จากตัวอย่างมีการใช้คำแสดงถิ่นที่อยู่ของเปรต คือ “เปตโลก” และมีการใช้คำแสดงสภาพที่ไม่น่าพึงประสงค์ของเปรตว่า “ผอม” “แห้ง” และ “มีไฟลุกท่วมตัว” ซึ่งเป็นสภาพที่น่ากลัวและมีความทุกข์

4) คำศัพท์เกี่ยวกับอสุรกาย

อสุรกายภูมิจัดอยู่ในอบายภูมิอันดับที่ 3 เป็นดินแดนที่ปราศจากความร่าเริง อสุรกายมีลักษณะคล้ายกับเปรต มาก แยกแยะได้ยากและอยู่ในภพภูมิเดียวกันกับเปรต คือ ที่ซอกเขตรีกูฏ มีรูปร่างประหลาดพิลึกกึกกือ เช่น มีหัวเป็นหมู ตัวเป็นคน มีความเป็นอยู่ที่แสนยากลำบาก เช่นเดียวกับเปรต คืออยู่ด้วยความหิว กระหาย แต่หนักไปทางกระหายน้ำมากกว่าอาหาร ที่ต้องเกิดมาเป็นอสุรกายเพราะความโลภอยากได้ของผู้อื่นในทางมิชอบ

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 211)

จากตัวอย่างมีการใช้คำอธิบายลักษณะของอสุรกายว่า “คล้ายกับเปรต” มีการใช้คำบอกถิ่นที่อยู่ “อยู่ในภพภูมิเดียวกันกับเปรต” มีคำบอกสภาพอสุรกายว่า “ประหลาด” “พิลึกกึกกือ” “ลำบาก” “หิว” และ “กระหาย” เหตุที่มานับเกิดเป็นอสุรกายเพราะความ “โลภ” จากการใช้คำศัพท์ดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตวาทกรรมเห็นว่าเปรตและอสุรกายมีความใกล้เคียงกัน

5) คำศัพท์เกี่ยวกับสัตว์

พอตายแล้ว ก็ไปเกิดเป็นไก่ให้เขาเลี้ยงส่งให้เขาฆ่า

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 35)

คุณตาตายแล้วเป็นวัว เพราะใจผูกพัน เคารพ บูชาวัวมาก ท่านตายแล้วเกิดเป็นวัว หลหลายรอบ ปัจจุบันก็ยังเป็นวัวอยู่ ไม่อาจรับบุญได้

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 38)

จากตัวอย่างมีการใช้คำระบุงคำเรียกสัตว์เดรัจฉาน ได้แก่ “ไก่” และ “วัว” เพื่ออธิบายชีวิตหลังความตายว่าไปเกิดในภพภูมิที่ต่ำกว่าชาติที่เป็นมนุษย์อันเป็นผลมาจาก “บาป” คือ การฆ่าสัตว์ และการมีจิตเคารพบูชาสัตว์ (ไม่เชื่อในพุทธศาสนา หรือจิตระลึกถึงก่อนเสียชีวิต)

6) คำศัพท์เกี่ยวกับนรก

ตายแล้วก็ไปอยู่ “ยมโลก” ของมหานรกขุม 1 ด้วยกรรมที่ทำแห่ง

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 69)

จากตัวอย่างมีการใช้คำศัพท์ “ยมโลก” และ “มหานรก” แสดงถึงที่อยู่ที่ไม่พึงประสงค์ของชีวิตหลังความตายของผู้กระทำ “บาป” ด้วยการทำแห่ง

7) คำศัพท์เกี่ยวกับการกระทำในอดีต

การจองเวรกันมาหลายชาติกับคนที่ฆ่าคุณพ่อ โดยผลัดกันฆ่า

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 17)

โจรแค้นใจมาก ผู้แค้นใจจะฆ่าตอบ

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 17)

จากตัวอย่างมีการใช้คำศัพท์ “แค้น” “ฆ่า” “จองเวร” และ “ผู้แค้นใจ” เพื่อแสดงการกระทำในอดีตที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ถือว่าเป็น “บาป”

8) การสร้างคำศัพท์

หลังจากนั้นพ่อไปเป็นบริวารของหัวหน้าเขตสายกุ่มภักดิ์ มีหน้าที่คอยรับส่งกาย
ละเอียดไปยมโลก

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 18)

คุณย่าตายแล้วไปอยู่ “ยมโลก” เพราะช่วยสามี ทำโจรกรรมด้วยวิธีการต่างๆ โดย
เป็น “กุ่มภักดิ์”

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 103)

จากตัวอย่างมีการสร้างศัพท์ใหม่ ได้แก่ “หัวหน้าเขตสายกุ่มภักดิ์” หมายถึง ยักษ์ที่เป็นหัวหน้าเขตปกครอง และ “กุ่มภักดิ์” หมายถึง ยักษ์กุ่มภักดิ์ที่เป็นเพศหญิง ได้รับผลบางส่วนของ “บาป” จากการช่วยผู้อื่นกระทำ “บาป” ทำให้ไม่สามารถไปสุดไปเกิดได้ คำศัพท์ดังกล่าวไม่ได้ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนา แต่เป็นการประกอบศัพท์ขึ้นใหม่จากชุดคำที่มีอยู่เดิมเพื่อนำเสนอความหมายแบบเจาะจงตามแนวทางคำสอนของผู้ผลิตวาทกรรม

1.2 กลวิธีการใช้ความเปรียบและการเหน็บความ

การใช้ความเปรียบและการเหน็บความเป็นกลวิธีทางภาษาที่สื่อให้ผู้อ่านตีความโดยขึ้นจากความเข้าใจ จากการวิเคราะห์ที่จำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1) การใช้อุปมาอุปไมย (metaphor)

การใช้อุปมาอุปไมยเป็นกลวิธีทางภาษาด้านการเปรียบเทียบ จากการวิเคราะห์พบการใช้การเปรียบเทียบ บาบ คือ หนี และคำสอนของวัดพระธรรมกาย คือ แสงสว่าง ดังนี้

[บาบ คือ หนี]

ท่านต้องอยู่ใช้หนีกรรมต่อภรรยาเก่าถ้าพ่อหมดกรรมจากเธอ พ่อก็จะหลุดจากตรงนี้ไปได้

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 15)

เมื่อตายแล้วต้องไปใช้กรรมหลายอย่าง

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 28)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการใช้การเปรียบเทียบ “หนีกรรม” และ “ใช้” เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า “บาบ” เป็นสิ่งที่เมื่อได้กระทำแล้วจะต้องมีการชดใช้เช่นเดียวกับการเป็นหนี้สินเมื่อถึงเวลาที่ต้องชดใช้เพื่อลบล้างให้จบสิ้น

[คำสอนของวัดพระธรรมกาย คือ แสงสว่าง]

จวบจนถึงวันนี้มี Case Study รวมแล้วประมาณ 1,100 เรื่อง ซึ่งหาฟังไม่ได้จากที่ใดในโลก เป็นแสงสว่างในการดำเนินชีวิตไม่ให้ผิดพลาด

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 2)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการใช้การเปรียบเทียบ “แสงสว่าง” เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าคำสอนตามแนวทางของวัดพระธรรมกายเป็นหนทางที่ถูกต้อง และในขณะเดียวกันก็เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อไม่ให้อยู่ในกระบวนการของ “บาบ”

2) การใช้คำถาม (question)

การใช้คำถามเป็นกลวิธีทางภาษาด้านการเน้นความ มีการใช้รูปภาษาแสดงการถามให้เกิดความชวนสงสัย เมื่อต้องการคำตอบก็ต้องติดตามสื่อที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย กลวิธีทางภาษานี้อาจใช้เพื่อชี้แนะหรือตั้งข้อสังเกตรวมถึงดึงดูดความสนใจเห็นได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตายแล้วไปไหน ภาคทุกคดี

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 1)

จากตัวอย่างเป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหาคำตอบได้จากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน

อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดมาเป็นกะเทย เกย์ ทอม ตุ๊ด ดี ?

(Dhammakaya Foundation, n.d. : 1)

จากตัวอย่างเป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับสภาวะความเป็น LGBTQAI+ ซึ่งเป็นรสนิยมทางเพศที่หลากหลายและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน แต่ทว่าก็ยังไม่มีคำตอบในเชิงวิทยาศาสตร์ปัจจุบันอย่างชัดเจนถึงกระบวนการหรือกลไกทางชีวภาพที่ส่งผลต่อรสนิยมที่ต่างไปจากเพศสรีระ

3) การใช้คำแสดงทัศนภาวะ (modality verbs)

การใช้คำแสดงทัศนภาวะเป็นกลวิธีทางภาษาด้านการแนะนำความ มีการใช้คำกริยาที่ใช้แสดงความเป็นไปได้ ความจำเป็น ความสามารถ หรือการอนุญาต จากการวิเคราะห์พบตัวอย่างการใช้คำว่า “ต้อง” ดังนี้

ผีน้ำโขง...อยู่ในความดูแลของยักษ์น้ำ และต้องเผ่าพื้นที่อยู่บริเวณนี้

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 21)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า “ต้อง” เพื่อระบุหน้าที่ของดวงวิญญาณบาปที่ไม่ได้ไปผูกไปเกิดตามความเชื่อทางพุทธศาสนา แบบไทย อีกทั้งยังมีผู้คุม คือ ยักษ์น้ำ หรือ ผีเสื้อ ตามคติความเชื่อเกี่ยวกับผีในสังคมไทย

4) การใช้มูลบท (presupposition)

มูลบทเป็นกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ในด้านแนะนำความ ที่ผู้ใช้ภาษามองค้ความรู้หรือความเชื่อที่มีอยู่ก่อนในเรื่องเดียวกัน ทำให้ไม่จำเป็นต้องอธิบายภูมิหลังหรือที่มาของเรื่องนั้นแต่ก็สามารถเข้าใจกันได้ในกลุ่มผู้ที่มีความรู้ร่วมกัน เห็นได้จากตัวอย่าง ดังนี้

นำความรู้อันบริสุทธิ์จากการผันในผันมาแล้วเป็นนิยายปรัมปราให้นักเรียนอนุบาลฯ ได้ยิน
ได้ฟังจนหมดความสงสัย ในเรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องชีวิตหลังความตาย

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 3)

จากตัวอย่างทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าการสอนเรื่องราวเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมและชีวิตหลังความตายตามแนวทางของ วัตถุประสงค์กลายเป็นสิ่งสัจธรรมอันจริงแท้ เป็นความจริงอันบริสุทธิ์และถูกต้อง

5) การใช้เสียงที่หลากหลาย (vocal variety)

กลวิธีการใช้เสียงที่หลากหลายเป็นกลวิธีทางภาษาด้านการแนะนำความ มีการอ้างถึงเสียงเล่าที่อยู่ภายนอกตัวบท ไม่อาจ ยืนยันข้อเท็จจริง จากการวิเคราะห์พบการใช้เสียงของผู้เสียชีวิตในลักษณะการฝากข้อความมาถึงญาติ เห็นได้ดังนี้

เธอฝากบอกมาถึงสามีของลูกว่า เธอทรมาณมาก อยากพ้นทุกข์จากตรงนี้

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 78)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการใช้ข้อความว่า “ฝากบอก” เป็นเสียงของผู้เสียชีวิตไปแล้ว โดยญาติเป็นผู้ถามผู้ผลิต วัตถุประสงค์ถึงความเป็นไปในชีวิตหลังความตาย โดยผู้ผลิตวางกรรมนำเสนอเสียงที่หลากหลายของผู้เสียชีวิตในลักษณะการอ้างถึง ข้อความที่ต้องการสื่อสารไปยังญาติ

1.3 กลวิธีการแสดงเหตุผล

การแสดงเหตุผลเป็นกลวิธีทางภาษาที่ต้องการให้ผู้อ่านเห็นด้วยหรือคล้อยตาม จากการวิเคราะห์จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) การใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล

การใช้ประโยคแสดงความสัมพันธ์แบบเหตุ-ผล เป็นกลวิธีทางภาษาที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือและโน้มน้าวใจผู้รับสาร เพราะมีความสอดคล้องและมีการแสดงเหตุและผล อย่างเป็นลำดับ และมีการใช้คำเชื่อมแสดงเหตุ-ผล เห็นได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คุณแม่เป็นมะเร็งปากมดลูก เพราะกรรมปาณาติบาตฆ่าสัตว์ทำอาหารและฆ่าขายมารวม
กับกรรมกาเมช ในอดีตมาส่งผล

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 75)

จากตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์ในลักษณะโครงสร้างแบบ ผล-เหตุ มีการใช้คำเชื่อม “เพราะ” ผล คือการเจ็บป่วย ได้แก่ การเป็นมะเร็ง เป็นเหตุมาจากการทำ “บาป” ในอดีต คือ การผิดศีลข้อ 1 การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และการผิดศีลข้อ 3 การประพฤติผิดในกาม

2) การใช้ประโยคแบบแสดงเงื่อนไข

การใช้ประโยคแบบแสดงเงื่อนไข เป็นกลวิธีทางภาษาที่สร้างความน่าเชื่อถือด้วยการแสดงเงื่อนไขโดยปรากฏคำเชื่อมความ “ถ้า...ก็” และมีการใช้คำเชื่อม “ดังนั้น” เพื่อแสดงการสรุปความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถ้าสั่งสมบาปอกุศล เมื่อตอนมีชีวิต ก็ไปเสวยทุกข์ยาวนานในทุกข์ เช่น ชีวิตของเปรต สัตว์นรก เป็นต้น ถ้าสั่งสมทั้งบุญและบาป เมื่อตอนมีชีวิตก็ไปเสวยสุขเจือทุกข์บ้าง เสวยสุขสลับเสวยทุกข์ เช่นชีวิตของกุมภภณฑ หรือเวมานิกเปรต เป็นต้น ดังนั้น เรานี้แหละคือ ผู้ออกแบบชีวิตตัวเอง เราลิขิตชีวิตตัวเอง อยากรเป็นอย่างไรแล้วแต่ใจของเรา

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 225)

จากตัวอย่างแสดงเงื่อนไขว่าการทำ “บาป” จะส่งผลให้ไปเกิดในอบายภูมิ ดังนั้นในเมื่อยังมีชีวิตอยู่จึงควรทำความดีและเว้นความชั่วเพื่อที่จะไม่ต้องไปใช้ชีวิตหลังความตายที่ยากลำบาก

1.4 กลวิธีทางปริจเฉท

กลวิธีทางปริจเฉทที่พบมีลักษณะเป็นโครงสร้างการสื่อสารและการอธิบายเพื่อให้รายละเอียดเนื้อหา จากการวิเคราะห์จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) การวางโครงเรื่องแบบปจจา-วิสัยนา

การวางโครงเรื่องแบบปจจา-วิสัยนา เป็นกลวิธีทางภาษาในระดับปริจเฉทที่แสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหาว่าต้องมีผู้ถามก่อน หลังจากนั้นผู้ผลิตวาทกรรมจะเป็นผู้ตอบคำถามและอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับ เห็นได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภรรยาเก่าของสามี ตายแล้วไปไหน ลูกชายของสามี ที่เป็นแฝดผู้น้องซึ่งเกิดกับภรรยาเก่า มีวิบากกรรมใด จึงทำให้เขาฆ่าตัวตายเหมือนแม่ ตายแล้วไปไหน

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 77)

ภรรยาเก่าของสามี ตายแล้วก็ถูกเจ้าหน้าที่พาตัวไปยมโลกของมหานรกขุมปาณาติบาต ด้วยวิบากกรรมฆ่าตัวตาย

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 78)

จากตัวอย่างจะเห็นว่ามีการตั้งคำถามจากญาติผู้เสียชีวิตเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย จากนั้นผู้ผลิตวาทกรรมจะเป็นผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับความเป็นไปของกระบวนการหลังความตายในลักษณะผู้รู้แจ้ง ตลอดจนเป็นผู้ชี้แจง “บาป” ของผู้ตายในครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่อันเป็นเหตุให้หลังจากเสียชีวิตแล้วต้องไปยังอบายภูมิ

2) การอธิบายอิงประวัติศาสตร์

การอธิบายอิงประวัติศาสตร์เป็นกลวิธีทางภาษาระดับปริจเฉท มีการอ้างถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับ “บาป” ในทางพุทธศาสนา เห็นได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้นำประเทศเยอรมันในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งฆ่าชาวยิวเป็นจำนวนมากอย่าง
สยดสยอง เพราะเกิดจากการจองเวรมาในอดีตชาติ

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 199)

อดีตผู้นำตายแล้ว ก็ไปอยู่ในอเวจีมหานรก ด้วยกรรมปาณาติบาตทั้งหมดที่ทำให้สงครามฆ่าคน

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 200)

จากตัวอย่างมีการอ้างถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ คือ เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีการระบุว่าผู้นำเยอรมัน (ผู้อ่านอนุมานได้ว่าหมายถึงอดอล์ฟ ฮิตเลอร์) เมื่อมีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ถือว่าเป็น “บาป” ใหญ่ส่งผลให้เมื่อตายไปแล้วต้องไปชดใช้กรรมใน “อเวจีมหานรก” ตามคติพุทธศาสนา จึงอาจชวนให้ผู้รับสารเข้าใจได้ว่าเรื่องนรกเป็นหลักสากล ซึ่งแท้จริงแล้ว “อเวจีมหานรก” ดังกล่าวเป็นความเชื่อทางพุทธศาสนา

3) การอธิบายเกี่ยวกับปรโลก

การอธิบายเกี่ยวกับปรโลกเป็นกลวิธีทางภาษาระดับปริจเฉท โดยจากตัวบทพบการอธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับ “ปรโลก” ในลักษณะความเชื่อสากล เห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

คำว่า ปรโลก หมายความว่า โลกหน้าหรือโลกอื่นที่ไม่ใช่โลกมนุษย์นี้มีทั้งหมด 31 ภูมิ เป็นสถานที่อยู่ของชีวิตหลังความตาย และเป็นของสากลที่ทุกคนไปอยู่ได้โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา อุปมาเหมือนผู้ที่กระทำความผิดกฎหมาย และต้องเข้าคุกไม่ว่าผู้นั้นจะมีเชื้อชาติ ศาสนา หรือ เผ่าพันธุ์ใดก็ตาม หากกระทำความผิดก็มีสิทธิ์เข้าคุกได้ แสดงให้เห็นว่า คุณเป็นของสากล เพราะฉะนั้น สถานที่อยู่ของชีวิตหลังความตายหรือปรโลกก็เช่นกัน เป็นของสากลที่มนุษย์ทุกคนต้องเวียนว่ายตายเกิดจนกว่าจะกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นไป จึงจะเข้าสู่นิพพาน

(Dhammakaya Foundation, 2009 : 207)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการอธิบายกระบวนการหลังความตายที่เรียกว่า “ปรโลก” ในลักษณะสากล ตลอดจนอ้างถึงกระบวนการเข้าสู่นิพพานซึ่งเป็นหลักสูงสุดตามแนวทางพุทธศาสนาเท่านั้น จนอาจทำให้ผู้บริโภควาทกรรมตีความและเข้าใจได้ว่า แนวทางการเผยแผ่ธรรมะตามแนวทางของวัดพระธรรมกายเป็นหลักศาสนาสากล

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าแท้จริงแล้วกลวิธีทางภาษาทั้ง 4 กลุ่มที่จำแนกดัง Table 1 มีความสอดคล้องกันตามลำดับ กล่าวคือกลวิธีทางภาษาด้านการเลือกใช้คำเป็นการระบุลักษณะของ “บาป” และผลของ “บาป” อย่างชัดเจน ต่อมากลวิธีทางภาษาด้านความเปรียบเทียบและการเน้นความ เป็นการเสริมความเข้าใจและชี้ให้เห็นลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ของ “บาป” ส่วนกลวิธีทางภาษาด้านการแสดงเหตุผล เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือและโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภควาทกรรมเชื่อหลักคำสอนตามแนวทางของวัดพระธรรมกาย นอกจากนี้กลวิธีทางภาษาด้านปริจเฉทยังทำหน้าที่ขยายขอบเขตการเผยแผ่หลักคำสอนและเชื่อมโยงความเข้าใจของกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย

2. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

ในการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายผู้วิจัยใช้แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมพหุรูปแบบเพื่ออธิบายบริบทการนำเสนอวาทกรรม นอกจากนี้ยังวิเคราะห์กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท และกระบวนการรับและตีความตัวบท ดังนี้

2.1 วาทกรรมพหุรูปแบบในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ Kress & van Leeuwen (2006) โดยจำแนกผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ได้แก่ 1) Textual meaning and Compositional meaning 2) Interpersonal meaning and Interactive meaning และ 3) Ideational meaning and Representative meaning ดังนี้

1) Textual meaning and Compositional meaning ในที่นี้ผู้วิจัยจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1) ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ภาพกับภาษา 2) ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งของภาพกับภาษา และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของภาพกับภาษา ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ภาพกับภาษา คือ การพิจารณาสัดส่วนของภาพกับข้อความที่ปรากฏในพื้นที่หนึ่งหน้ากระดาษ จากการวิเคราะห์พบว่ามีการจัดสัดส่วนพื้นที่ของภาพมากกว่าพื้นที่ของข้อความ และสามารถจัดจำแนกย่อยได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1.1) ภาพขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่ที่กลมกลืนกับข้อความ 1.2) การประกอบภาพในลักษณะฝังมโนภาพ และ 1.3) การประกอบภาพในลักษณะหลอมรวม เห็นได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

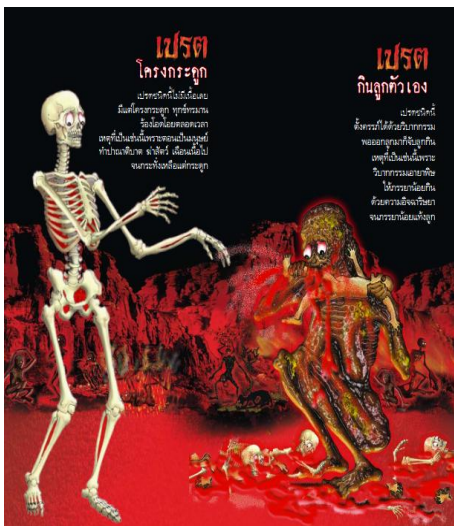

Figure 2. A Large Image Harmoniously Integrated With the Text
(Source: Dhammakaya Foundation, 2010 : 10-11)

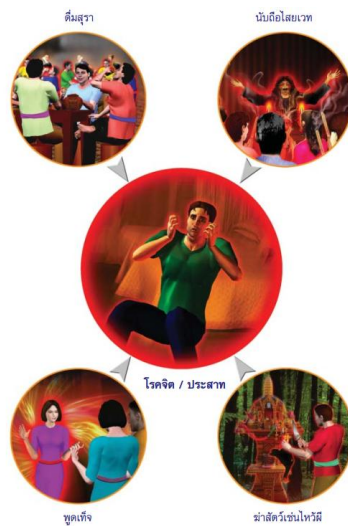

Figure 3. Conceptual Diagram-Style Image Composition
(Source: Dhammakaya Foundation, 2005a : 44)

Figure 4. Integrated Image Composition
(Source: Dhammakaya Foundation, 2009 : 12)

จาก Figure 2 จะเห็นได้ว่ามีการใช้ภาพเปรตในพื้นที่ขนาดใหญ่ โดยปรากฏข้อความกลมกลืนไปกับพื้นหลังของหน้ากระดาษ ส่วน Figure 3 มีการใช้ภาพการทำบាយย่อยจำนวน 4 ภาพ ทำเป็นลักษณะแวดล้อมภาพศูนย์กลางซึ่งเป็นภาพผลของการทำบาย และ Figure 4 เป็นการนำภาพผู้หญิง กุมารทองและมนุษย์นำมาหลอมรวมกันเป็นภาพเดี่ยวโดยไม่ปรากฏข้อความ

2) ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งของภาพกับภาษา คือ การพิจารณาการจัดวางรูปแบบข้อความกับภาษา จากการวิเคราะห์ภาพข้างต้นจำแนกย่อยได้เป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบข้อความอยู่ด้านบนของภาพในพื้นที่เดียวกัน ดัง Figure 2 รูปแบบข้อความอยู่ภายนอกภาพ ดัง Figure 3 รูปแบบภาพที่ไม่ปรากฏข้อความ ดัง Figure 4 รูปแบบข้อความอยู่ด้านล่างของภาพในพื้นที่เดียวกัน ดัง Figure 5 และรูปแบบข้อความอยู่กลางภาพในพื้นที่เดียวกัน ดัง Figure 6

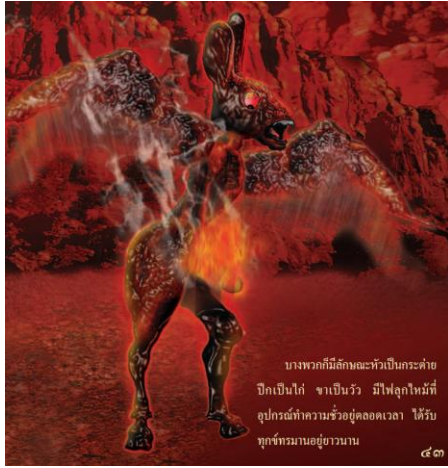

Figure 5. Integrated Image Composition
(Source: Dhammakaya Foundation, 2005c: 43)

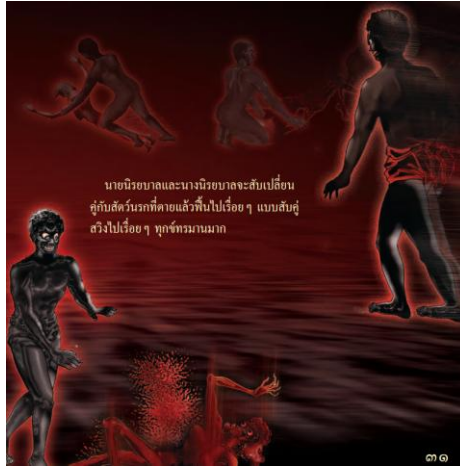

Figure 6. Integrated Image Composition
(Source: Dhammakaya Foundation, 2005c: 31)

3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของภาพกับภาษา คือ การพิจารณาลักษณะ สี และรายละเอียดของภาพ จากภาพข้างต้นทั้ง 5 ภาพจะเห็นได้ว่าไม่มีการใช้กรอบภาพที่ชัดเจน มีเพียง Figure 2 เท่านั้นที่มีการจัดกรอบในลักษณะวงกลมเพื่อแสดงให้เห็นผลของการทำ “บาป” แต่เมื่อสังเกตการใช้สีในทุกภาพผู้ผลิตจะใช้สีแดงเข้ม และการใช้สีแดงไล่ระดับกับสีดำ ส่วนลักษณะภาพจะเกี่ยวกับมนุษย์ที่ทำบาป ภาพความทุกข์ของเปรตและอสุรกาย รวมถึงภาพผี

จากที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกันจะสามารถวิเคราะห์ความหมายของภาพได้ว่าผู้ผลิตเลือกใช้ภาพขนาดใหญ่ในการสื่อความโดยใช้ภาษาเป็นส่วนประกอบในการอธิบาย ภาพและภาษามีเนื้อหาที่สอดคล้องกัน ภาพให้อารมณ์ความรู้สึกน่ากลัวเพราะใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของเลือด ในนรกภูมิสีแดงเป็นสัญลักษณ์ของความร้อนและไฟนรก และมีการใช้สีดำที่เป็นสัญลักษณ์ของความมืดที่ไม่มีที่สิ้นสุดและเป็นสัญลักษณ์ของความตายด้วย ซึ่งผู้รับสารเข้าใจได้จากองค์ประกอบของภาพและข้อความ

2) **Interpersonal meaning and Interactive meaning** ความหมายนี้พิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งสารนั้นมีการแพร่กระจายในสังคม จากการวิเคราะห์ภาพประกอบข้อความพบการสื่อสาร 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การสื่อสารด้วยการตั้งคำถาม และ 2) การสื่อสารด้วยการระบุผู้ส่งสารอย่างชัดเจน ดังนี้

Figure 7. Interaction Between the Sender and the Receiver
(Source: Dhammakaya Foundation, 2005c : 1)

Figure 8. Interaction Between the Sender and the Receiver
(Source: Dhammakaya Foundation, 2009)

จาก Figure 7 จะเห็นได้ว่าการทำข้อความให้อยู่ในลักษณะภาพและตั้งคำถามเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย และตั้งคำถามเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในลักษณะปัญหาที่ควรมีคำตอบ ซึ่งทำให้ผู้รับสารเข้าใจได้ว่า ปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจาก “วิบาก” อันหมายถึงผลเสียที่ได้รับจากการกระทำของตนในอดีตชาติ หรือใน Figure 8 มีลักษณะตั้งคำถามแบบเดียวกันเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย และมีการระบุที่มาของเรื่องอย่างชัดเจนว่ารวบรวมจากรายการโทรทัศน์ช่อง DMC และยังปรากฏเว็บไซต์ “www.kalyanamitra.org” ที่สามารถเข้าไปรับชมรายการย้อนหลังได้

Figure 9. Interaction Between the Sender and the Receiver
(Source: Dhammakaya Foundation, 2005b)

นอกจากนี้ใน Figure 9 ยังมีการใช้ภาพการต่อสู้ในกีฬามวยประกอบกับข้อความที่สอดคล้องกันว่า “ศึกชิงอบาย” ซึ่งพุทธศาสนิกชนรับรู้ “อบายภูมิ” คือ ที่ไปของดวงวิญญาณของผู้ที่ทำบาป และมีการระบุที่มาของวาทกรรมว่ามาจาก “พระราชภาวนวชิรญาณ” (หลวงแพ้วอินทร์) และยังปรากฏเว็บไซต์ “www.kalyanamitra.org” ที่สามารถเข้าไปรับชมรายการย้อนหลังได้เช่นกัน จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการใช้ภาพขนาดใหญ่เป็นการดึงดูดความสนใจของผู้รับสาร และการใช้สีแดงและสีดำเป็นการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบ นอกจากนี้ การจัดวางภาพและข้อความในตำแหน่งต่าง ๆ ยังเป็นการสร้างลำดับความสำคัญและความเชื่อมโยงของเนื้อหาด้วย

3) Ideational meaning and Representative meaning คือ การวิเคราะห์ความหมายที่เกิดจากการรับรู้ ความคิดของผู้รับสาร ซึ่งเสนอผ่านองค์ประกอบทางภาษาและสัญลักษณ์ พบว่ามีการนำเสนอความคิดเกี่ยวกับผลของ “บาป” ด้วยรูปแบบตารางและแผนภาพอย่างเป็นระบบ

การส่งผลของกรรม The Consequences of Karma

ประเภท Type	กรรมในอดีตชาติใดชาติหนึ่ง (Past Karma (One Lifetime))	กรรมในอดีตตั้งแต่ 2 ชาติขึ้นไป Past Karma (Two or More Lifetimes)	กรรมในปัจจุบัน Present Karma
1	✓	-	-
2	✓	-	✓
3	-	✓	-
4	-	✓	✓
5	-	-	✓

Figure 10. Presentation of Ideas to the Audience
(Source: Dhammakaya Foundation, 2005a : 17)

จาก Figure 10 จะเห็นว่ามีการใช้ตารางอธิบายสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ที่พุทธศาสนิกชนได้รับว่าเป็นผลของ “กรรมชั่ว” คือ การกระทำ “บาป” ในอดีตชาติและปัจจุบันชาติ โดยมีการแบ่งเงื่อนไขของผลเสียที่ได้รับอย่างเป็นสัดส่วน เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากอีกตัวอย่างหนึ่งต่อไปนี้

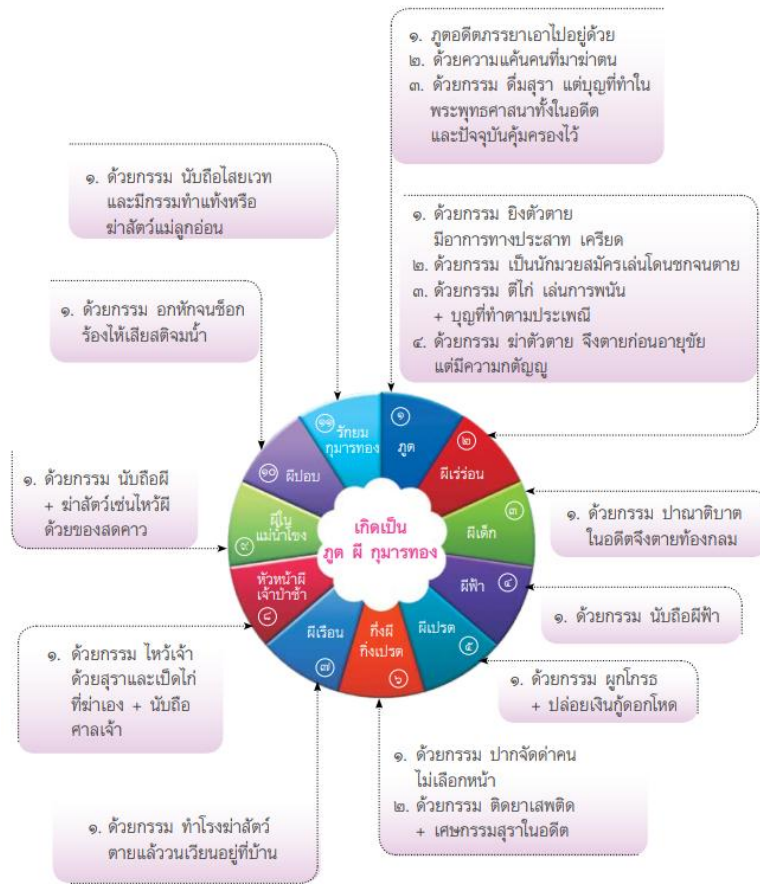

Figure 11. Presentation of Ideas to the Audience
(Source: Dhammakaya Foundation, 2009 : 13)

จาก Figure 11 มีการจัดทำแผนภาพเพื่ออธิบายผลของการทำ “บาป” เมื่อเสียชีวิตไปแล้วจะต้องกลายเป็นผีประเภทต่าง ๆ จำนวน 11 ประเภท ได้แก่ 1) กูต 2) ผีเร่ร่อน 3) ผีเด็ก 4) ผีฟ้า 5) ผีเปรต 6) กิ้งผีกิ้งเปรต 7) ผีเรือน 8) หัวหน้าผี หรือ เจ้าป่าช้า 9) ผีในแม่น้ำโขง 10) ผีปอบ และ 11) รักษุม กุมารทอง แยกไปตาม “บาป” ที่เคยกระทำไว้เมื่อครั้งมีชีวิต

จากการวิเคราะห์วาทกรรมพหุรูปแบบในวาทกรรมสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย จะเห็นว่าผู้ผลิตวาทกรรมจัดโครงสร้างข้อความและองค์ประกอบภาพเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร กระทั่งสามารถกำหนดความรู้ ความคิดของผู้รับสารผ่านองค์ประกอบทางภาษาและสัญลักษณ์ที่มีการจัดเรียงอย่างเป็นระบบ จากที่กล่าวมาการใช้ตารางและแผนภูมิเป็นการจัดระเบียบข้อมูลและนำเสนอความรู้ในลักษณะที่เป็นระบบและมีเหตุผล

2.2 กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท

ด้านกระบวนการผลิตตัวบทวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตในนามมูลนิธิธรรมกาย ส่วนกระบวนการกระจายตัวบท จะเผยแพร่ผ่าน “www.kalyanamitra.org” ผู้บริโภควาทกรรมสามารถดาวน์โหลดไฟล์เก็บไว้ได้อย่างถาวรและที่น่าสนใจก็คือ การใช้ถ้อยคำ (verbal) ได้แก่ การใช้ว่า case study ทำให้ดูเหมือนเป็นข้อความที่มีลักษณะเชิงวิชาการ และคล้ายเป็นการวิจัย ซึ่งทำให้ตัวบท (discourse) จากวัดพระธรรมกายที่กล่าวถึง “บาป” ดูหนักแน่นน่าเชื่อถือด้วยวิธีการสื่อสารด้วยรูปแบบวิชาการ

2.3 กระบวนการรับและตีความตัวบท

ด้านกระบวนการรับตัวบทผู้บริโภควาทกรรมเลือกเข้าถึงและดาวน์โหลดตัวบทถือว่าเป็นการรับตัวบทด้วยความตั้งใจและเต็มใจเนื่องจากผู้บริโภควาทกรรมทราบอยู่ก่อนแล้วว่าเป็นของวัดพระธรรมกาย ส่วนกระบวนการตีความตัวบทเมื่อผู้บริโภคลือกรับตัวบทด้วยความเต็มใจย่อมส่งผลให้การตีความตัวบทไปในทิศทางที่เลือกจะยอมรับเนื้อหาที่ตัวบทนำเสนอด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเมื่อวิเคราะห์วาทกรรมพหุรูปแบบในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย จะเห็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ “บาป” อย่างเป็นระบบ อีกทั้งเมื่อวิเคราะห์กระบวนการผลิตและกระจายตัวบท พบว่าผู้ผลิตมีกลไกการนำเสนอตัวบทสู่สังคมอย่างมีแบบแผน ส่วนการวิเคราะห์กระบวนการรับและตีความตัวบท พบว่าผู้บริโภควาทกรรมมีความยินยอมพร้อมใจในการบริโภคตัวบท

3. วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

งานวิจัยนี้จำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ความคิดในสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย และผลของชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายที่อาจมีต่อสังคมไทย ดังนี้

3.1 ความคิดในสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย

งานวิจัยนี้จำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเข้าใจเกี่ยวกับ “บาป-บุญ คุณ-โทษ” ในสังคมไทย 2) ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ทุกข์-สุข” ในสังคมไทย และ 3) ความเข้าใจเกี่ยวกับ “กรรม” ในสังคมไทย ดังนี้

1) ความเข้าใจเกี่ยวกับ “บาป-บุญ คุณ-โทษ” ในสังคมไทยนั้น พุทธศาสนิกชนทั่วไปมักเข้าใจว่า “บาป” คือ การกระทำที่ผิดศีล 5 ซึ่งแท้จริงแล้วความหมายของคำว่า บาป กว้างกว่าศีล 5 เพราะหมายถึงความชั่วร้ายทั้งปวง รวมถึงอกุศลกรรม ได้แก่ กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม ทั้งนี้ปุถุชนยังเข้าใจว่าการทำชั่วส่งผลให้เมื่อตายแล้วต้องไปยังอบายภูมิ ดังนั้นจึงต้องทำบุญล้างบาปคู่เคียงกับการทำคุณได้โทษ ซึ่งในทางพุทธศาสนา “บุญ” ไม่สามารถลบล้าง “บาป” ได้เพราะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว

2) ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ทุกข์-สุข” ในสังคมไทยนั้น พุทธศาสนิกชนเข้าใจว่า “ทุกข์” ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นผลมาจากกระทำความชั่ว หรือ “บาป” ในอดีตชาติ ดังนั้นหากต้องการมีความสุขทั้งในปัจจุบันและชีวิตหลังความตายก็จำเป็นต้องสะสม “บุญ” ให้มาก ซึ่งในทางพุทธศาสนาเถรวาท “บุญ” เป็นวิถีทางในการดำเนินชีวิตที่เป็นสัมมาทิฐิ และการทำ “บุญ” ตามแนวทางเถรวาทที่แท้จริงเป็นไปเพื่อความหลุดพ้น ไม่ใช่เพียงต้องการรับความสุขจากอานิสงส์ของบุญ

3) ความเข้าใจเกี่ยวกับ “กรรม” ในสังคมไทยนั้น พุทธศาสนิกชนเข้าใจว่า “กรรม” เป็นสิ่งเดียวกับ “บาป” แต่แท้จริงแล้ว “กรรม” มีความหมายเพียงการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตซึ่งอาจเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ได้ ความเข้าใจรูปแบบนี้ส่งผลอย่างมากในสังคมไทยปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดเกี่ยวกับ “การแก้กรรม” หรือ การตัดกรรม”

3.2 ผลของชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายที่อาจมีต่อสังคมไทย

งานวิจัยนี้ จำแนกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) “บาป” คือ กระบวนการคืนความยุติธรรม และ 2) การประกอบสร้างมโนทัศน์อบายภูมิในสังคมไทย ดังนี้

1) “บาป” คือ กระบวนการคืนความยุติธรรม ทั้งนี้เมื่อวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายเผยแพร่ออกไป พุทธศาสนิกชนผู้ศรัทธาอาจเข้าใจว่าการรับผลของ “บาป” แบบให้รายละเอียดเฉพาะเจาะจงตามแนวทางของวัดพระธรรมกายเป็นสัจธรรมจริงแท้ที่ผู้กระทำ “บาป” จะได้รับและถือเป็นการคืนความยุติธรรมให้กับสรรพชีวิตที่ผู้กระทำ “บาป” ได้เคยละเมิดทั้งในอดีตชาติและปัจจุบันชาติ

2) การประกอบสร้างมโนทัศน์อบายภูมิในสังคมไทย วาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายนำเสนอการรับผลของ “บาป” ต้องไปยังอบายภูมิ 4 คือ นรก ตีรจันานภูมิ เปรต และอสุรกาย อีกทั้งยังมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะที่ไปบังเกิดตามภูมิอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการอธิบายลักษณะของเปรตซ้อนทับกับผี และอธิบายลักษณะของเปรตซ้อนทับกับอสุรกายที่มีรูปร่างพิกล

พิการ แต่เมื่อพิจารณาด้วยบทในพระไตรปิฎกที่นำเสนอเกี่ยวกับอสุรกายว่า “คนพาลเหล่านั้นอันเครื่องผูกคือตัดหาผูกไว้แล้ว ย่อมยังนรก กำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน เปเรตวิสัย และอสุรกายให้เจริญ” (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996) หรือใน ไตรภูมิภิกษาธิบายว่า “อันว่าที่อยู่แห่งอสุรกายนั้นเขาย่อมอยู่ที่ใต้เขาพระสุเมรุราช ยังมีที่อันหนึ่งชื่อว่าอสุรพิภพ โดยกว้างหมื่นโยชน์ เที้ยรย่อมแผ่ทองคำ ดูเรื่องงามหนักหนา” (Royal Society, 2001 : 64-65) แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเก่าแก่ในพุทธศาสนาเถรวาท มีการลำดับให้อสุรกายภูมิอยู่ในอบายภูมิ 4 หรือทุกคติภูมิลำดับที่ดีและมีความสุขพอสมควรแต่ยังมีการรับผลจากวิบากกรรมในบางขณะ ต่างจากตัวบทที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเชื่อมโยงคำว่า “อสุรกาย” เข้ากับ “สัตว์ประหลาด” หรือ “monster” ในวัฒนธรรมตะวันตก

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา (Conclusion and Discussion)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่ากลวิธีทางภาษาที่นำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในฐานะอุดมการณ์ผ่าน วาทกรรมสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายสามารถจัดจำแนกได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลวิธีการเลือกใช้คำศัพท์ อาจกล่าวได้ว่าการเลือกใช้คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความหมายเฉพาะของวัดพระธรรมกายเกี่ยวกับเรื่อง ของ “บาป” โดยทำให้เห็นในลักษณะที่น่ากลัว น่ารังเกียจ และเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึก “กลัว” และ “ละอาย” ต่อการทำบาป นอกจากนี้ การสร้างคำศัพท์ใหม่อาจยังเป็นการสร้าง “อัตลักษณ์” (identity) เฉพาะของวัดพระธรรมกายในการอธิบายเรื่อง “บาป” ส่วนกลวิธีการใช้ความเปรียบและการแนะนำ เป็นการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบและชี้แนะ เช่น การเปรียบเทียบ “บาป” เป็น “หนี้” ที่ต้องชดใช้ และการเปรียบคำสอนของวัดพระธรรมกายเป็น “แสงสว่าง” ที่นำทางให้พ้นจากความมืดมิด การเปรียบเทียบ “บาป” เป็น “หนี้” เป็นการสร้างความรู้สึกที่ “บาป” เป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบและชดใช้ ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อเรื่อง “กรรม” ในสังคมไทย นอกจากนี้ การเปรียบเทียบคำสอนของวัดเป็น “แสงสว่าง” ยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาในวัดพระธรรมกาย ได้อีกด้วย ในด้านกลวิธีการแสดงเหตุผล และกลวิธีทางปริศนาเป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารให้ผู้รับสารเข้าใจ และคล้อยตาม

เมื่อนำแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมพหุวิธีมาวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมพบว่า วาทกรรมมีการนำเสนออย่างเป็นระบบมีความเป็นรูปธรรมโดยผู้บริโภควาทกรรมยินดีบริโภคด้วยทศวรรษด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตัวบทวาทกรรมมีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมในสังคมไทยรวมเข้าไว้ด้วย ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผีในแบบต่าง ๆ ซึ่งแจกแจงเป็นภูมิภาคอย่างเป็นระบบ และมีการประกอบสร้างสร้างบทบาททางสังคม (social actor) และการประกอบสร้างอัตวิสัย (subjectivity) ให้แก่บุคคลที่กระทำ “บาป” ให้มีความหมายที่เด่นชัดร่วมกับการใช้ภาษาที่สร้างความหมาย ให้ต่างจากบุคคลทั่วไปกระทั่งกลายเป็น “คนบาป” และนำไปสู่การกลายเป็น “ผี เปรต อสุรกาย หรืออื่น ๆ” ตามแนวทางคำสอนของวัดพระธรรมกาย

ในด้านวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ในวาทกรรมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย จะเห็นได้ว่าผู้ผลิตวาทกรรมจงใจไม่แสดงความขัดแย้งกับระบบความคิดความเชื่อในสังคมไทยดั้งเดิม แต่เลือกใช้กุศโลบายแบบผนวกและกลมกลืนความเชื่อในสังคมไทยเข้ารวมกับคำสอนของวัดพระธรรมกายภายใต้บริบทพุทธศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่าวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายใช้กลยุทธ์เชื่อมโยงความเป็นอื่นในมุมมองพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ ความเชื่อศักดิ์สิทธิ์ในท้องถิ่น และความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผีแม่น้ำโขง กุมารทอง ดังเห็นได้จากจาก Figure 10 ควบรวมไว้เป็นส่วนหนึ่งของชุดความคิดเกี่ยวกับ “การทำบาป” ตามแนวทางพุทธศาสนาแบบธรรมกาย ทั้งนี้วาทกรรมดังกล่าวจึงมีอำนาจในการตอบคำถามและเติมเต็มข้อสงสัยเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภควาทกรรม ผู้ศรัทธาวัดพระธรรมกาย และกลุ่มผู้มีความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติไปพร้อมกันด้วย

หากพิจารณาในบทบาทหน้าที่ของกลไกทางจริยธรรมในการควบคุมทางสังคม วาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายอาจสร้าง “หิริ โอตตัปปะ” ให้ผู้คนมีความละอายต่อ “บาป” ด้วยการใช้ภาษาอธิบายให้เกิดความน่ากลัว ซึ่งคล้ายกับเนื้อหาในไตรภูมิภิกษา หรือไตรภูมิโลกวิณีจยภิกษา ที่มีการเน้นอธิบายทุกคติภูมิอย่างละเอียด เพื่อเป็นกุศโลบายในการปกครอง และการเผยแผ่คำสอนให้พุทธศาสนิกชนเกรงกลัวต่อการทำชั่วส่งผลให้สังคมมีความสงบสุข อย่างไรก็ตามการประกอบสร้างวาทกรรมที่ใช้กุศโลบายควบรวมทางความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลายอย่างแนบเนียนนั้น อาจก่อให้เกิดการตั้งคำถามในมุมมองพุทธศาสนาแบบเถรวาทที่มุ่งให้พุทธศาสนิกชนพิจารณาความเป็นไปต่าง ๆ ในโลกด้วยสติและปัญญา ซึ่งการผนวกความเชื่อเหนือธรรมชาติ

แทบทุกภูมิภาคในสังคมไทยเข้าอยู่ภายในพุทธศาสนาแบบธรรมกาย ดังเห็นได้จากจาก Figure 10 (ผีฟ้า-เหนือ, อีสาน ผีปอบ-อีสาน ผีในแม่น้ำโขง-อีสาน รักษุม กุมารทอง-ภาคกลางแล้วแพร่หลายไปทั่วประเทศ) นั้น อาจพิจารณาได้สองแนวทางที่ต่างกัน คือ 1) เพื่อเผยแผ่พุทธศาสนาไปแล้วจึงค่อยสอนธรรมอันลึกซึ้งซึ่งจนเกิดปัญญา หรือ 2) เพื่อผลิตซ้ำความเชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์นอกแนวทางพุทธศาสนาเถรวาทให้เข้มข้นยิ่งขึ้นในสังคมไทยภายใต้บริบทพุทธศาสนาแบบวิชชาธรรมกาย

ข้อเสนอแนะการศึกษา (Research Recommendations)

บทความนี้มุ่งนำเสนอชุดความคิดเกี่ยวกับ “บาป” ในฐานะอุดมการณ์ผ่านวาทกรรมสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกายเท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว “บาป” เป็นความรู้สึกลึกซึ้งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป การศึกษาชุดความคิดเกี่ยวกับ “บาป” ในสื่อที่หลากหลายขึ้นจะช่วยเติมเต็มมุมมองทางศาสนาในทางวิชาการ ตลอดจนอาจช่วยส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับ “บาป” ในฐานะที่เป็นกลไกหนึ่งในกระบวนการขัดเกลากายทางสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgments)

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “บาป : ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมที่ผลิตโดยวัดพระธรรมกาย” ที่สนับสนุนจากมูลนิธิ (Fundamental Fund: FF) ประจำปีงบประมาณ 2567 จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม ที่ปรึกษาโครงการวิจัยมา ณ ที่นี้

รายการเอกสารอ้างอิง (References)

- Chotidilok, S. (2017). *‘Merit’: The Relationship Between Language and Ideology in Discourses Produced by Wat Phra Dhammakaya*. Doctoral Dissertation, Ph.D. in Philosophy Program in Thai, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Dhammakaya Foundation. (2009). *Tai Lao Pai Nai Phak Thukkhathi*. [Where Do We Go After Death? Part 1: The Unfortunate Destination]. [electronic book]. Bangkok: SMK Printing. https://kalyanamitra.org/book/index_dhammabook_detail.php?id=175 (In Thai)
- Dhammakaya Foundation. (2010). *Pret Phu Thoraman Chak Phon Khong Bap*. [Hungry Ghosts Tortured by the Results of Sin]. [electronic book]. Nakhon Pathom: Rungsin Printing. https://kalyanamitra.org/book/index_dhammabook_detail.php?id=197 (In Thai)
- Dhammakaya Foundation. (2005a). *Ru Than Wibak Kam*. [Understand Karma's Consequences]. [electronic book]. n.p. https://kalyanamitra.org/book/index_dhammabook_detail.php?id=151 (In Thai)
- Dhammakaya Foundation. (2005b). *Seuk Ching A-baai*. [The Battle for the Underworld]. [electronic book]. Nakhon Pathom: Rungsin Printing. https://kalyanamitra.org/book/index_dhammabook_detail.php?id=111 (In Thai)
- Dhammakaya Foundation. (2005c). *Wibak Kam Wibak Kam*. [The Consequences of Karma and Desire]. [electronic book]. Bangkok: SMK Printing. https://kalyanamitra.org/book/index_dhammabook_detail.php?id=116 (In Thai)
- Dhammakaya Foundation. (2003). *Case Study Thi Thuk Khon Tong Ru*. [Case study from Kindergarten Dream School Program on DMC]. [electronic book]. Bangkok: Sukhomwit Printing. <https://www.dmc.tv/article/3275> (In Thai)
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London: Longman.

Sin: The Relationship Between Language and Ideology in the Discourse of Electronic Books, E4065 (1-21)

- Jaroenkiatboworn, K. (2000). *Relationship Between Language and Point of View in Thai Newspaper's Coverage on Wat Phra Dhammakaya*. Master Thesis, M.A. in Linguistics, Chulalongkorn University, Thailand. (In Thai)
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2006). *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. 2nd ed. London: Routledge.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Phra Trai Pi Dok*. [TIPITAKA Volume 27: PALI ROMAN Sutta Pitaka Vol 19]. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya. (In Thai)
- Pakasook, A. (2021). The Worldview of "Karma" in Thai Society as Reflected in the Titles of Dhamma Books. *Journal of Korean Association of Thai Studies*, 28(1), 95-114.
- Royal Society. (2001). *Pochananu-krom Sap Wannakhadi Thai Samai Sukhothai Traiphumikatha*. [Dictionary of Thai Literature Terms: Sukhothai Period]. Bangkok: Arun Printing. (In Thai)